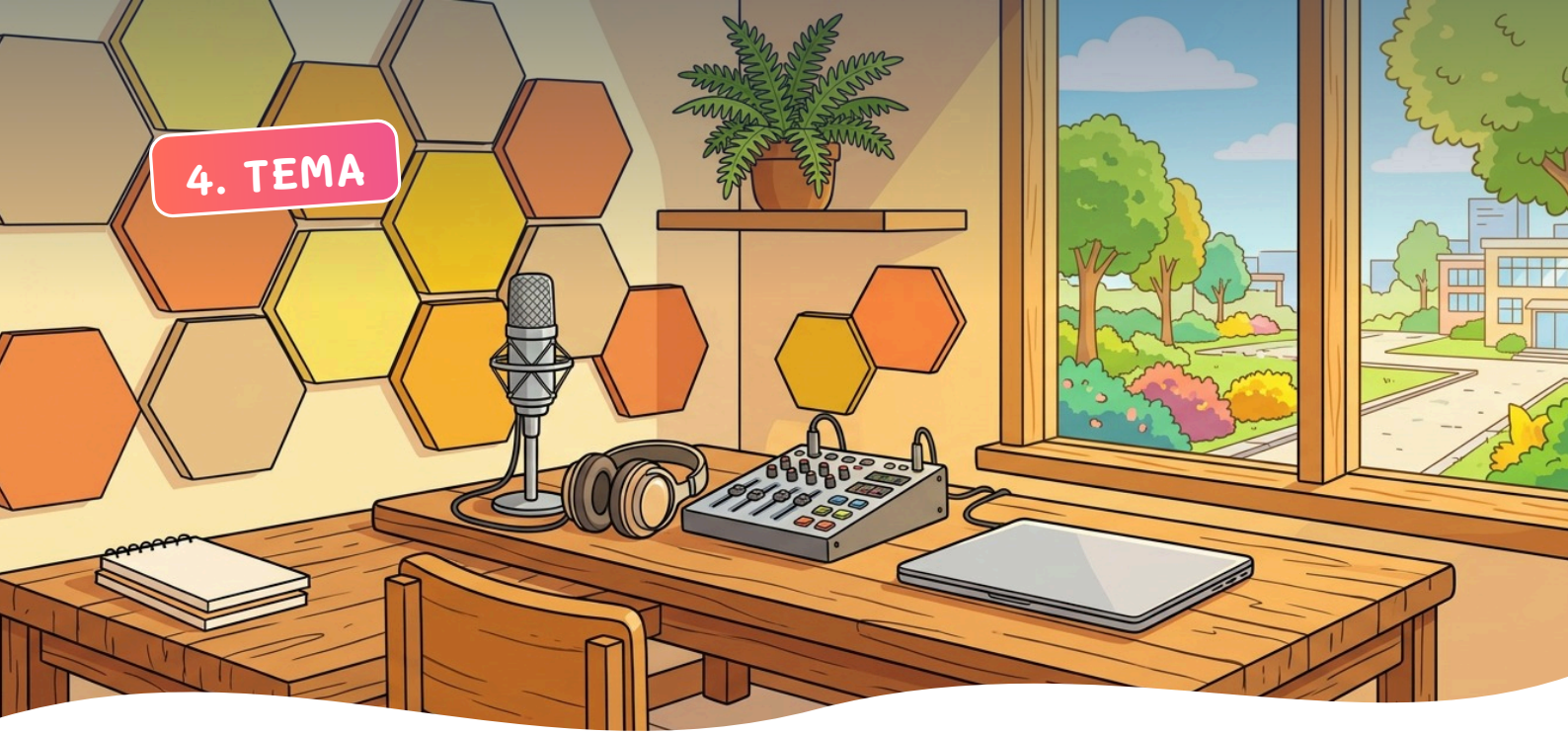
Talim Noktası.

6. Sınıf

Türkçe

Eleştiri İfadeleri; Kısaltmaların ve Kısaltmalara Gelen Eklerin Yazımı

4. Tema: İletişim ve Sosyal İlişkiler · Konu 05 · Konu Anlatımı

4. TEMA

Eleştiri ifadeleri; kısaltmaların ve kısaltmalara gelen

Bu konuda neler var?

1 Okuyalım: Okul Radyosunun İlk Yayını 4
2 Eleştiri İfadeleri 7
3 Eleştirerek Konuşalım ve Yazalım 10
4 Yazım ve Noktalama Köşesi 14
★ Konu Testi 17
★ Cevap Anahtarı 19

Bir arkadaşınız size yaptığı resmi gösterip "Nasıl olmuş?" diye sorduğunda ne dersiniz? "Güzel." deyip geçmek kolaydır. Oysa "Renkler bakımından çok canlı, bence gökyüzü biraz daha açık olabilirdi." gibi bir cevap hem arkadaşınızı mutlu eder hem de ona yol gösterir. Bir eseri, olayı ya da düşünceyi gerekçe göstererek değerlendirmeye eleştiri denir. Bu konuda eleştiri yaparken kullandığımız ifadeleri tanıyacak, yapıcı bir dille eleştiri yapmayı ve kısaltmaları kurallarına uygun yazmayı öğreneceksiniz.

Bu konuda

- Özgün bir eleştiri yazısını okuyacak, yazarın neyi hangi yönden değerlendirdiğini bulacaksınız.
- Eleştiri ifadelerini (**bence, bana göre, -A göre, bakımından, açısından, her ne kadar … ise de, olmakla birlikte, -Abilmek** vb.) metinde belirleyeceksiniz.
- Bir bilgiyi ya da gerekçeyi **yeterli, yetersiz, güvenilir, geçersiz, tutarlı, tutarsız** gibi kelimelerle değerlendireceksiniz.
- Yapıcı eleştiri ile kırıcı sözü ayırt edecek, konuşma ve yazılarınızda eleştiri ifadelerini işlevine uygun kullanacaksınız.
- Kısaltmaların ve kısaltmalara getirilen eklerin yazımıyla ilgili kuralları uygulayacaksınız.
- Eleştiri ifadeleri yazılı sınavda ölçülmez: Terimleri ezberlemeniz gerekmez, bu ifadeleri metinde fark edip kendi konuşma ve yazılarınızda kullanmanız yeterlidir. Konu testindeki bu konuyla ilgili sorular alıştırma içindir. Yazım ve noktalama kuralları yazılıda sorulabilir.

Anahtar kavramlar

eleştiri · ölçüt · yargı · gerekçe · öneri · yapıcı eleştiri · güvenilirlik · tutarlılık · kısaltma

Etkinlik 1

Ön değerlendirme: Ne biliyorum?

1. "Bence bu film çok uzundu." cümlesinde hangi kelime, söylenenin kişisel bir görüş olduğunu gösteriyor?
2. Bir arkadaşınızın yazdığı öyküyü kırmadan eleştirmek isteseniz nasıl bir cümle kurardınız?
3. "TBMM" kısaltmasının açılımını yazınız.
4. "TDK (-ye) bir mektup yazdık." cümlesindeki eki kurala uygun nasıl yazarsınız?

1 Okuyalım: Okul Radyosunun İlk Yayını

Etkinlik 2

Okumadan önce

- Başlığı ve görseli inceleyiniz. Bir okul radyosunda neler yayımlanabilir? Tahmininizi bir cümleyle yazınız.
- Metni sessiz okuyunuz. Okurken yazarın yayını hangi yönlerden beğendiğini, hangi yönlerden eksik bulduğunu ayrı ayrı not ediniz.

★ OKUL RADYOSUNUN İLK YAYINI

Geçen pazartesi okulumuzun hoparlörlerinden ilk kez bir müzik yükseldi, ardından tanıdık bir ses duyuldu: “Günaydın! Okul radyomuz yayında!” Okul gazetesinin bu sayısında radyo kulübünün yirmi dakikalık ilk yayınını değerlendirmek istiyorum.

Önce olumlu yönlerden başlayalım. Yayın, içerik bakımından oldukça zengindi. Yirmi dakikaya bir haber bülteni, bir kitap tanıtımı, bir bilmece ve kısa bir müzik bölümü sığdırılmıştı. Kitap tanıtımını yapan arkadaşımız, kitabı merak uyandıracak biçimde anlattı. Bu bölüm, TRT’deki çocuk programlarını aratmayacak kadar özenliydi; bence yayının en başarılı bölümü buydu. Bilmece bölümü de dinleyicilerin katılımı açısından çok iyi düşünülmüştü. Teneffüste sınıflarda herkes cevabı tartışıyordu. Müzik bölümü ise süre açısından yeterliydi.

Her ne kadar ilk yayın için çok emek verilmiş ise de bazı eksikler göze çarpıyordu. Ses kalitesi yetersizdi; arka bahçeye bakan sınıflar konuşmaların yarısını duyamadı. Sunucular da heyecandan çok hızlı konuştu. Biraz daha yavaş konuşsalar her şey daha anlaşılır olabilirdi.

Haber bülteninde ise iki sorun vardı. Birinci sorun, haberlerin kaynağının söylenmemesiydi. Sunucu “Kantine yakında yeni ürünler gelecekmiş.” dedi ama bu bilgiyi kimden öğrendiğini belirtmedi. Kaynağı belli olmayan bir bilgi, bana göre güvenilir sayılmaz. İkinci sorun, bir haberin kendi içinde tutarsız olmasıydı. Bülten, TÜBİTAK’ın desteklediği bilim fuarının okulumuza 2 km uzaklıktaki kültür merkezinde yapılacağını duyurdu. Haberin başında fuara 120 öğrencinin katılacağı söylendi, birkaç dakika sonra bu sayı 150 oldu. Dinleyiciler hangisine inanacağını bilemedi.

Yayından sonra radyo kulübünden bir arkadaşla konuştum. Hataların sebebini "Zaten kimse dikkatle dinlemiyor." diye açıkladı. Bence bu geçersiz bir gerekçe. Teneffüslerdeki bilmece tartışmaları, yayını herkesin dikkatle dinlediğini gösteriyordu.

Kısa olmakla birlikte bu ilk yayın, okulumuzda yeni bir iletişim kapısı açtı. Radyo kulübünün önerilerimi dikkate alacağına inanıyorum: Mikrofon değiştirilebilir, haberlerin kaynağı her seferinde söylenebilir, sayılar yayından önce kontrol edilebilir. Gelecek pazartesi ben yine radyonun başında olacağım. Siz de dinleyin, siz de değerlendirin!

Deniz Çınar, 6-A

Bu metin özgün olarak yazılmıştır.

Kelime köşesi

- **eleştiri:** Bir eseri, olayı ya da düşünceyi iyi ve eksik yönleriyle ortaya koymak için yapılan değerlendirme.
- **ölçüt:** Bir şeyi değerlendirirken göz önüne alınan yön ya da kural.
- **gerekçe:** Bir düşünceyi ya da kararı haklı çıkaran sebep.
- **kaynak:** Bir bilginin alındığı kişi, yer ya da eser.

Etkinlik 3

Metinde ne yazıyor?

1. Yazar, yayının hangi bölümlerini beğenmiş? İki örnek yazınız.
2. Yazar, haber bültenindeki hangi iki sorunu fark etmiş?
3. Aşağıdaki tabloyu metne göre doldurunuz.

Değerlendirilen yön	Yazarın yargısı	Gerekçesi
İçerik		
Ses kalitesi		
Kantin haberi		
Bilim fuarı haberi		

1. Yazarın "Siz de dinleyin, siz de değerlendirin!" diyerek okurlardan ne istediğini kendi sözlerinizle açıklayınız.

Ne öğrendik?

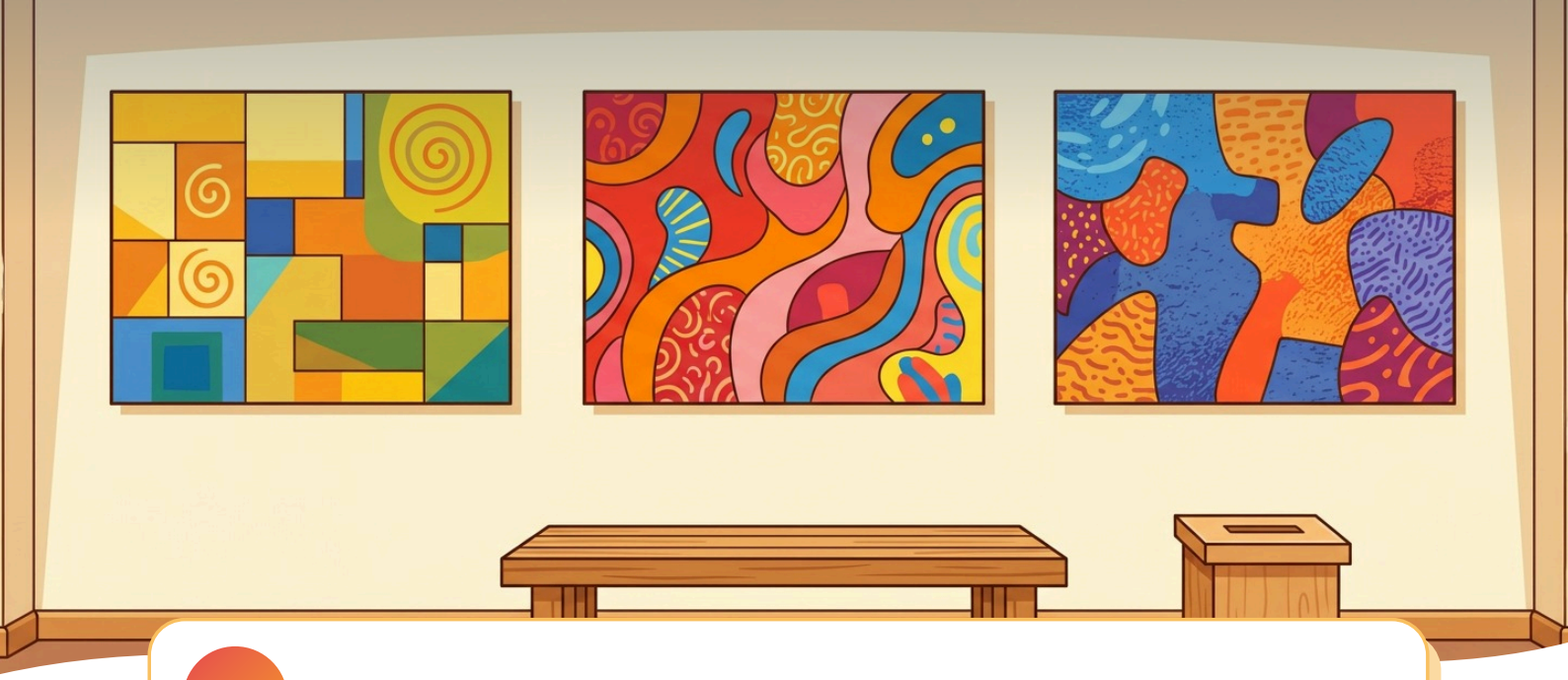
1. Yazar, yayının en başarılı bölümü olarak hangi bölümü görüyor?

2. Yazar, radyo kulübü üyesinin hangi açıklamasını geçersiz buluyor? Neden?

3. Yazarın radyo kulübüne sunduğu üç öneriyi yazınız.

4. Yazarın eleştirisi için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
   A) Yayının yalnızca olumsuz yönlerini anlatmıştır.
   B) Görüşlerini gerekçelerle desteklemiş, öneriler sunmuştur.
   C) Radyo kulübü üyelerini kişisel olarak suçlamıştır.
   D) Yayını dinlemeden değerlendirmiştir.

Notlarım

2 Eleştiri İfadeleri

Metindeki yazar, okul radyosunun yayınını beğendiği ve eksik bulduğu yönleriyle ele aldı; her yargısını bir gerekçeyle destekledi, sonunda da önerilerini sıraladı. Bunu yaparken bazı kelimeleri ve ekleri sık sık kullandı.

Tanım Eleştiri ifadeleri

Bir eseri, olayı, davranışı ya da düşünceyi belirli ölçütlere göre olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirmeye eleştiri denir. Eleştiri yaparken görüşün kime ait olduğunu, neyin hangi yönden değerlendirildiğini, varılan yargıyı ve öneriyi bildiren kelimelere ve eklere eleştiri ifadeleri denir.

Bu ifadeleri işlevlerine göre beş grupta toplayabiliriz:

Ne bildirir?	Kelimeler ve ekler	Metinden örnek
Görüşün kime ait olduğunu	bence, bana göre, -A göre	Bence yayının en başarılı bölümü buydu.
Hangi yönden değerlendirildiğini	bakımından, açısından	Yayın, içerik bakımından oldukça zengindi.
Varılan yargıyı	yeterli, yetersiz, güvenilir, geçersiz, tutarlı, tutarsız	Ses kalitesi yetersizdi.
Olumlu ve olumsuz yönü bir arada	her ne kadar … ise de, olmakla birlikte	Kısa olmakla birlikte bu ilk yayın yeni bir kapı açtı.
Öneriyi ya da olasılığı	-Abilmek	Mikrofon değiştirilebilir.

Bence, bana göre ve **yazara göre, dinleyicilere göre** gibi ifadeler, söylenenin kesin bir bilgi değil bir görüş olduğunu gösterir. **Bakımından** ve **açısından** değerlendirmenin ölçütünü belirtir. Aynı yayın içerik bakımından zengin, ses bakımından yetersiz olabilir. **Her ne kadar … ise de** ve **olmakla birlikte** bir eserin hem güçlü hem zayıf yanını tek cümlede dengeli biçimde söylememizi sağlar. **-Abilmek** ise öneri sunarken işe yarar: "değiştirilebilir" bir öneri bildirir, "olabilirdi" yapılmamış ama yapılması mümkün olan bir durumu anlatır.

Eleştiri yaparken izlenecek yol

1	2	3	4
Ölçütü seç	**Yargını söyle**	**Gerekçe göster**	**Öneri sun**
Hangi yönü değerlendireceksin?	Yeterli mi, güvenilir mi, tutarlı mı?	Neden böyle düşünüyorsun?	Nasıl daha iyi olabilir?

Örnek 1: Eleştiri ifadesini bulalım

Soru: Aşağıdaki cümlelerdeki eleştiri ifadelerini bulunuz ve ne bildirdiklerini yazınız.

> a) Bana göre bu kitabın sonu çok aceleyle bağlanmış.
> b) Belgesel, görüntüler bakımından etkileyiciydi.
> c) Her ne kadar oyun kısa ise de oyuncular çok başarılıydı.
> ç) Afişteki yazılar biraz daha büyük olabilirdi.

Çözüm: a) **Bana göre:** Görüşün konuşana ait olduğunu bildirir. b) **bakımından:** Belgeselin görüntüler yönünden değerlendirildiğini bildirir. c) **Her ne kadar … ise de:** Oyunun olumsuz yönü (kısa olması) ile olumlu yönünü (oyuncuların başarısı) bir arada verir. ç) **-abilirdi:** Yapılmamış ama yapılması mümkün olan bir öneriyi bildirir.

İyi bir eleştiri kişiyi değil, eseri ya da davranışı hedef alır. Gerekçesi olmayan, kırıcı ve genelleyici sözler eleştiri sayılmaz; karşımızdakini üzer ve ona yol göstermez.

Yapıcı eleştiri ve kırıcı söz

	Yapıcı eleştiri	Kırıcı söz
Neyi hedef alır?	Eseri, davranışı ya da düşünceyi	Kişiyi
Gerekçe	Gerekçe ve örnek gösterir.	Gerekçesiz yargı verir.
Dil	Nazik ve ölçülü	Sert ve genelleyici
Örnek	Ses yetersizdi; mikrofon değiştirilebilir.	Bu radyo tam bir felaket!

Örnek 2: Kırıcı sözü yapıcı eleştiriye dönüştürelim

Soru: “Senin sunumun çok sıkıcıydı, hiç dinlenmiyordu.” sözünü yapıcı bir eleştiriye dönüştürünüz.

Çözüm: Önce bir ölçüt seçeriz, sonra yargımızı gerekçesiyle söyler, en sonunda öneri sunarız:

> Bence sunum, içerik bakımından doyurucuydu. Her ne kadar konu ilginç ise de slaytlardaki yazılar uzun olduğu için dinleyiciler zorlandı. Slaytlara daha az yazı ve birkaç görsel koyabilirsin.

Yeni sözde kişiye değil sunuma odaklanılmış, olumlu yön de söylenmiş, bir gerekçeyle açıklanmış ve bir öneri sunulmuştur.

Ne öğrendik?

1. “Bu oyuncak, dayanıklılık açısından yetersiz.” cümlesinde ölçüt nedir, yargı nedir?

2. “Bence” ve “bana göre” ifadeleri bir eleştiriye ne katar?

3. “Film uzundu. Film çok etkileyiciydi.” cümlelerini “olmakla birlikte” ifadesiyle birleştiriniz.

4. Aşağıdakilerden hangisi yapıcı bir eleştiridir?
   A) Bu resim berbat olmuş.
   B) Sen zaten hiçbir şeyi beceremezsin.
   C) Resmindeki renkler canlı; gökyüzünü biraz daha açık boyayabilirsin.
   D) Herkes senin resmini beğenmedi.

Notlarım

3 Eleştirerek Konuşalım ve Yazalım

Eleştiri yalnızca kitaplar ve filmlerle sınırlı değildir. Bir haberi, bir reklamı, bir arkadaşımızın öne sürdüğü düşünceyi de değerlendiririz. Bir gerekçe, varılan sonucu desteklemiyorsa o gerekçe **geçersizdir.** Metindeki "Zaten kimse dikkatle dinlemiyor." açıklaması da böyleydi.

Tanım Gerekçe ve geçerlilik

Bir görüşü ya da kararı haklı çıkaran sebebe gerekçe denir. Varılan sonucu desteklemeyen gerekçe geçersiz sayılır. Kaynağı belli ve doğrulanabilir bilgi güvenilir, birbiriyle çelişmeyen bilgiler tutarlı, yargıyı desteklemeye yeten kanıt yeterli sayılır.

Bilgileri ve gerekçeleri tartarken şu üç soru işimize yarar:

GÜVENİLİR Mİ?

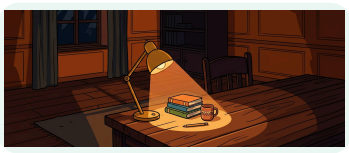
Kaynağı belli olan ve başka kaynaklarla doğrulanabilen bilgi güvenilirdir. "Duydum ki..." diye başlayan bir bilgiye temkinli yaklaşın.

TUTARLI MI?

Bir metindeki bilgiler birbiriyle çelişmiyorsa metin tutarlıdır. Başta 120 denip sonra 150 denirse tutarsızlık vardır.

YETERLİ Mİ?

Bir kanıt, varılan yargıyı desteklemeye yetiyorsa yeterlidir. Tek bir örnekten genel bir sonuç çıkarmak yetersiz bir kanıtla yargıya varmaktır.

Örnek 3: Bir değerlendirmeyi dengeli hâle getirelim

Soru: Bir öğrenci okul gezisi hakkında şunu yazmış: “Gezi çok kötüydü çünkü otobüs geç kaldı.” Bu değerlendirmeyi “her ne kadar … ise de” ve “olmakla birlikte” ifadelerini kullanarak daha dengeli ve gerekçeli hâle getiriniz.

Çözüm: Tek bir olumsuzluktan “çok kötüydü” sonucunu çıkarmak yetersiz bir gerekçedir. Gezinin başka yönlerini de düşünelim:

> “Her ne kadar otobüs yarım saat geç kalmış ise de müze gezisi bilgi bakımından çok doyurucuydu. Rehberin anlatımı anlaşılır olmakla birlikte süre yetersizdi; bazı salonları göremedik. Bence bir sonraki gezide program daha erken başlayabilir.

Yeni değerlendirmede ölçütler (bilgi, süre) belirtilmiş, olumlu ve olumsuz yönler birlikte verilmiş, bir de öneri sunulmuştur.

Bir bilgiyi nasıl değerlendiririz?

	Sorun var	Sorun yok
Güvenilirlik	Kaynak belli değil ya da doğrulanamıyor.	Kaynak belli ve başka kaynaklarla doğrulanıyor.
Tutarlılık	Bilgiler birbiriyle çelişiyor.	Bilgiler birbiriyle uyuşuyor.
Yeterlilik	Tek örnekten genel sonuç çıkarılıyor.	Kanıtlar yargıyı destekliyor.
Yargı sözü	güvenilmez, tutarsız, yetersiz	güvenilir, tutarlı, yeterli

Bağlantı: Medya okuryazarlığı

Gazetede, televizyonda ya da genel ağda karşılaştığımız bir haberi paylaşmadan önce üç soru sormak gerekir: Bu bilgiyi kim söylüyor? Ne zaman söylendi? Başka güvenilir kaynaklar da aynı şeyi söylüyor mu? Bu sorulara cevap veremiyorsak haberi paylaşmadan önce durmalıyız. Bilgiyi bu yolla değerlendirmek medya okuryazarlığının ilk adımıdır.

Etkinlik 4

Yazma görevi: Eleştiri yazısı

Son okuduğunuz bir kitap, izlediğiniz bir film ya da okulunuzda yapılan bir etkinlik hakkında üç paragraflık bir eleştiri yazısı yazınız.

1. Değerlendireceğiniz üç ölçüt seçiniz. Örneğin bir kitap için konu, dil ve kapak; bir etkinlik için düzen, süre ve katılım.
2. Her ölçüt için yargınızı ve gerekçenizi kısa notlar hâlinde yazınız.
3. Giriş paragrafında neyi değerlendirdiğinizi tanıtınız. Gelişme paragrafında olumlu ve olumsuz yönleri, sonuç paragrafında önerilerinizi yazınız.
4. Yazınızda en az bir "bakımından" ya da "açısından", bir "her ne kadar … ise de" ya da "olmakla birlikte", bir de "-Abilmek" ifadesi kullanınız. Bir kısaltma kullanıp ekini kurala uygun yazınız.
5. Yazınızı bir arkadaşınıza okuyunuz. Eleştirinizin kişiyi değil eseri hedef aldığını birlikte kontrol ediniz.

★ PUANLAMA ANAHTARI

Ölçüt	Tam (3)	Kısmen (2)	Henüz değil (1)
Eleştiri ifadeleri	Görüş, ölçüt, yargı ve öneri ifadeleri yerinde kullanılmış	Bir kısmı kullanılmış	Eleştiri ifadesi yok
Gerekçe	Her yargı gerekçe ve örnekle desteklenmiş	Bazı yargılar gerekçesiz	Gerekçe yok
Denge ve nezaket	Olumlu ve olumsuz yönler ölçülü bir dille anlatılmış	Tek yön ağır basıyor	Kırıcı bir dil var
Yazım ve noktalama	Kısaltmalar ve ekleri doğru yazılmış	Bir iki hata var	Kurallar uygulanmamış

✓ Ne öğrendik?

1. "Bu haberi bir arkadaşım söyledi, o yüzden kesin doğrudur." Bu gerekçeyi "güvenilir" ya da "geçersiz" kelimelerinden biriyle değerlendiriniz ve nedenini yazınız.

2 Bir öykünün başında kahramanın hiç kardeşi olmadığı söyleniyor, sonunda ise kahraman kardeşiyle konuşuyor. Bu öykü için hangi yargı kelimesini kullanırsınız? Neden?

3 Okul bahçesindeki çöp kutularını "yeterli" ya da "yetersiz" kelimesiyle değerlendiren ve "-Abilmek" ile bir öneri sunan bir cümle yazınız.

4 "Her ne kadar ..... ise de oyuncuların sesleri arka sıralardan duyulmuyordu." cümlesindeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilirse cümle anlamca uygun olur?

A) dekor çok özensiz
B) sahne düzeni etkileyici
C) oyun çok sıkıcı
D) salon çok gürültülü

Notlarım

4 Yazım ve Noktalama Köşesi

Metinde “TRT’deki”, “TÜBİTAK’ın”, “2 km” gibi kısaltmalar geçti. Kısaltmaları yazarken ve onlara ek getirirken bazı kurallara uyarız.

Tanım Kısaltma

Kısaltma, bir kelimenin ya da birden çok kelimeden oluşan bir adın bazı harfleriyle yapılan kısa yazımdır. Kısaltmalar kurum adlarında, ölçü birimlerinde ve bazı kelimelerde kullanılır: TDK, km, Dr.

Kısaltmaların yazımı:

- Kurum ve kuruluş adlarının kısaltmalarında genellikle her kelimenin ilk harfi büyük olarak alınır, harflerin arasına nokta konmaz: TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi), TDK (Türk Dil Kurumu), AB (Avrupa Birliği).
- Ölçü birimleri küçük harfle ve noktasız kısaltılır: km (kilometre), m (metre), cm (santimetre), kg (kilogram).
- Bazı kelimelerin kısaltmaları nokta ile biter: Cad. (cadde), Sok. (sokak), Mah. (mahalle), Dr. (doktor), vb. (ve benzeri), vs. (vesaire).

Kısaltmalara getirilen ekler: Kısaltmaya gelen ek kesme işaretiyle ayrılır. Ekin biçimini ise kısaltmanın yazılışı değil, okunuşu belirler:

- Harf harf okunan kısaltmalarda ek, son harfin okunuşuna uyar: TDK’ye (te-de-ke’ye), TRT’den (te-re-te’den), TBMM’yi (te-be-me-me’yi).
- Bir kelime gibi okunan kısaltmalarda ek, kısaltmanın kendi okunuşuna uyar: NATO’ya, TÜBİTAK’ın, UNESCO’nun.
- Ölçü birimlerinde ek, kısaltmanın karşılığı olan kelimenin okunuşuna uyar: km’ye (kilometreye), kg’dan (kilogramdan), cm’lik (santimetrelik).

Kısaltmaya ek getirmenin yolu

1	2	3	4
Sesli oku	**Son sese bak**	**Eki uydur**	**Kesmeyle ayır**
TDK: te-de-ke	Son ünlü: e	e ile -ye uyar.	TDK'ye

Harf harf mi, kelime gibi mi?

	Harf harf okunan	Kelime gibi okunan
Örnek	TDK, TRT, TBMM	NATO, TÜBİTAK, UNESCO
Nasıl okunur?	te-de-ke, te-re-te	nato, tübitak
Ek neye uyar?	Son harfin okunuşuna	Kısaltmanın son hecesine
Ekli yazım	TDK'ye, TRT'den	NATO'ya, TÜBİTAK'ın

Tuzağa düşme!

Kısaltmalarda iki yaygın yanlış

- ✗ T.D.K. → ✓ TDK: Kurum adlarının kısaltmasında harflerin arasına nokta konmaz.
- ✗ TDK'ya → ✓ TDK'ye: Ek, yazılışa değil okunuşa uyar; son harf "ke" diye okunur.

Örnek 4: Yazım yanlışlarını düzeltelim

Soru: Aşağıdaki cümlelerdeki yazım yanlışlarını bulup düzeltiniz.

> a) Sınıfımız T.B.M.M.'yi ziyaret etti.
> b) Bu kelimenin anlamına Tdk'nin sözlüğünden baktık.
> c) Fuar alanı okula 3 Km uzaklıkta.
> ç) Dün akşam TRT'ta bir belgesel izledik.

Çözüm: a) Harflerin arasına nokta konmaz: **TBMM'yi.** b) Kurum adının kısaltması büyük harfle yazılır: **TDK'nin.** c) Ölçü birimi küçük harfle kısaltılır: **3 km.** ç) Son harf "te" diye okunduğu için ek ince ünlülü olur: **TRT'de.**

✓ Ne öğrendik?

1. "Avrupa Birliği" ve "kilogram" kelimelerinin kısaltmalarını yazınız.

2. Ekleri kesme işaretiyle ekleyerek yazınız: "TDK (-nin) sözlüğüne baktım. Okula 2 km (-lik) bir yol yürüdüm."

3. "TRT" kısaltmasına "-de" ekini getirirken neden "-da" değil "-de" yazılır?

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kısaltmaya getirilen ek yanlış yazılmıştır?
   A) Belgeseli TRT'de izledik.
   B) Okulumuz TÜBİTAK'ın yarışmasına katıldı.
   C) Mektubu TDK'ya gönderdik.
   D) Paket 3 kg'dan ağır.

Tuzağa düşme!

Yanılgı avı: Eleştiri ifadeleri ve kısaltmalar

- ✗ "'Bence' dediğimizde söylediğimiz kesin bilgi olur." → ✓ **Bence** görüşün kişisel olduğunu gösterir; bu yüzden görüşü gerekçeyle desteklemek gerekir.
- ✗ "Eleştiri yalnızca olumsuz yönleri söylemektir." → ✓ Eleştiri **olumlu ve olumsuz** yönleri birlikte değerlendirir.
- ✗ "Eleştiri kişiye yapılır." → ✓ Eleştiri **eseri, davranışı ya da düşünceyi** hedef alır.
- ✗ "Kısaltmaya gelen ek, kısaltmanın yazılışına göre seçilir." → ✓ Ek, kısaltmanın **okunuşuna** göre seçilir: TDK'ye (te-de-ke'ye).
- ✗ "Bütün kısaltmalar büyük harfle yazılır." → ✓ Ölçü birimleri **küçük harfle** kısaltılır: km, kg, cm.

Notlarım

Konu Testi

✓ Ne öğrendik?

Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz. Her sorunun doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Okul gazetesinde yeni spor salonu için bir değerlendirme yazısı çıktı. Yazara göre salon, bütün öğrencileri alacak kadar geniş. Ancak pencereler küçük olduğu için salon öğleden sonra kararıyor. Yazar, salonun aydınlatma açısından yetersiz olduğunu düşünüyor. Bu yazıda değerlendirmenin hangi yönden yapıldığını bildiren ifade aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yazara göre
B) açısından
C) olduğu için
D) yetersiz

2. Okul kantini yeni menüsünü duyurdu. Menüyü konuşan öğrenciler şunları söyledi: (I) Menüde altı çeşit yiyecek var. (II) Menü pazartesi günü panoya asıldı. (III) Bence yeni menü eskisinden daha dengeli. (IV) Kantinin çalışma saati değişmedi. Numaralanmış cümlelerin hangisinde konuşan kişi, söylediğinin kendi görüşü olduğunu belirtmiştir?

A) I
B) II
C) III
D) IV

3. Okul gazetesinde kütüphaneyle ilgili bir haber yayımlandı. Haberin başında kütüphanenin her gün saat 16.00'ya kadar açık olduğu yazıyor. Haberin sonunda ise kapının her gün saat 14.00'te kilitlendiği belirtiliyor. Bu haber için aşağıdaki yargılardan hangisi en uygundur?

A) Haber tutarsızdır.
B) Haber yeterlidir.
C) Haber kısadır.
D) Haber eğlencelidir.

4. Sınıf arkadaşınız, hazırladığı tanıtım broşürünü gösterip düşüncenizi soruyor. Broşürün görselleri çok güzel, yazıları ise küçük. Aşağıdaki cevaplardan hangisi yapıcı bir eleştiridir?

A) Broşüre hiç emek vermediğin belli.
B) Senin hazırladığın her şey zaten sıkıcı oluyor.
C) Kimse küçük yazıları okumaz.
D) Görseller çok güzel; yazıları biraz büyütürsen okumak kolaylaşır.

5 Mert, okulun düzenlediği bisiklet turunu anlattı. Yol boyunca yağmur yağdı. Mert turdan yine de çok keyif aldı. Yazısında şöyle dedi: "Her ne kadar yağmur yağmış ise de tur çok eğlenceliydi." Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yağmur yağdığı için turun eğlencesi azalmıştır.
B) Olumsuz bir duruma rağmen tur olumlu değerlendirilmiştir.
C) Tur, yağmur yüzünden iptal edilmiştir.
D) Yağmur yağmasaydı tur daha eğlenceli olurdu.

6 Ayşe, okuldaki deprem tatbikatı için sınıf panosuna şu duyuruyu hazırladı: (I) Okulumuz, AFAD'ın tatbikatına katılacak. (II) Çantanız en çok 3 Kg olmalı. (III) Bilgi notunu Afad'ın internet sayfasından alabilirsiniz. (IV) Görevliler A.F.A.D. yeleği giyecek. Duyurudaki numaralanmış cümlelerin hangisinde kısaltma ve ekin yazımı doğrudur?

A) I
B) II
C) III
D) IV

KENDİME NOT

Bu konuda	Evet	Kısmen	Henüz değil
Metindeki eleştiri ifadelerini bulabiliyorum.			
Bir eleştirideki ölçütü, yargıyı ve gerekçeyi ayırt edebiliyorum.			
Bilgileri güvenilirlik, tutarlılık ve yeterlilik bakımından değerlendirebiliyorum.			
Kişiyi değil eseri hedef alan yapıcı bir eleştiri yazabiliyorum.			
Kısaltmaları ve kısaltmalara gelen ekleri doğru yazabiliyorum.			

Notlarım

Cevap Anahtarı

Ön Değerlendirme

1. “Bence” kelimesi.
2. Örnek: Öykünün başı çok akıcı; sonunu biraz daha ayrıntılı yazabilirsin.
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi
4. TDK’ye bir mektup yazdık.

1. Okuyalım: Okul Radyosunun İlk Yayını

1. Kitap tanıtımı bölümünü.
2. “Zaten kimse dikkatle dinlemiyor.” açıklamasını. Teneffüslerde herkes bilmeceyi tartıştığı için yayının dinlendiği belli olmuştur.
3. Mikrofonun değiştirilmesi, haberlerin kaynağının söylenmesi, sayıların yayından önce kontrol edilmesi.
4. **B.** Yazar olumlu ve olumsuz yönleri gerekçeleriyle anlatmış, sonunda önerilerini sıralamıştır.

2. Eleştiri İfadeleri

1. Ölçüt: dayanıklılık. Yargı: yetersiz.
2. Söylenenin kesin bir bilgi değil, kişisel bir görüş olduğunu gösterir.
3. Uzun olmakla birlikte film çok etkileyiciydi.
4. **C.** Kişiyi değil resmi hedef alır, olumlu yönü söyler ve bir öneri sunar.

3. Eleştirerek Konuşalım ve Yazalım

1. Geçersiz. Bir arkadaşın söylemesi bilginin doğru olduğunu göstermez; bilginin asıl kaynağı belli değildir.
2. Tutarsız. Öyküdeki bilgiler birbiriyle çelişmektedir.
3. Örnek: Okul bahçesindeki çöp kutuları sayı bakımından yetersiz; her köşeye birer kutu konabilir.
4. **B.** “Her ne kadar … ise de” olumlu ve olumsuz yönü bir arada verir. Seçeneklerden yalnızca B olumlu bir yön bildirir.

4. Yazım ve Noktalama Köşesi

1. AB, kg
2. TDK'nin sözlüğüne baktım. Okula 2 km'lik bir yol yürüdüm.
3. TRT harf harf okunur ve son harf "te" diye okunur. Son ünlü ince olduğu için ek de ince ünlülü olur: TRT'de.
4. **C.** Doğrusu TDK'ye (te-de-ke'ye).

Konu Testi

1. **B.** "Açısından" değerlendirmenin ölçütünü, yani hangi yönden yapıldığını bildirir: salon aydınlatma yönünden değerlendirilmiştir. A görüşün kime ait olduğunu, C sebebi, D varılan yargıyı bildirir.
2. **C.** III. cümledeki "bence" görüşün konuşana ait olduğunu gösterir. I, II ve IV. cümleler kesin bilgi bildirir.
3. **A.** Kapanış saati iki farklı biçimde verildiği için bilgiler birbiriyle çelişir; haber tutarsızdır.
4. **D.** D olumlu yönü söyler, öneri sunar ve eseri hedef alır. A ve B kişiyi hedef alan kırıcı sözlerdir; C ise gerekçesiz bir genelleme yapar.
5. **B.** "Her ne kadar … ise de" olumsuz yönü (yağmur) ile olumlu yargıyı (eğlenceli tur) bir arada verir.
6. **A.** AFAD bir kelime gibi okunur; ek bu okunuşa uyar ve kesmeyle ayrılır: AFAD'ın. II. cümlede ölçü birimi küçük harfle yazılır (kg), III. cümlede kurum adının kısaltması büyük harfle yazılır (AFAD'ın), IV. cümlede harflerin arasına nokta konmaz (AFAD).

Notlarım